

Riimin puolesta

oli muistaakseni otsikkona eräällä Veikko Antero Koskenniemen radioesitelmällä hyvän aikaa sitten. Hänen äskettäin ilmestyneessä esseekokoelmassaan se on julkaistu »Riimistä» nimisenä. Tämä antaa minulle aiheen palata asiaan, josta jo tuolloin tein lehtiöni muutamia reunahuomautuksia. VAK:n puheenvuoroihin kannattaa toki aina palata ja sen tekee sitäkin mieluisemmin, kun hänen kuulun nimensä kautta Oulummekin, suurmiehemme suurtuottaja, mutta heidän työstään yleensä osattomaksi jäänyt saa ikäänkuin hieman valoa, kuten kuu (sirppinä!) auringosta. Nyt ei kuitenkaan sen enempää Koskenniemestä, koska hänen teoksensa esittely on toisen miehen tehtävänä, vaan riimittelystä yleensä.

Vuonna 1949 yllättäen keskuudestamme poistunut kirjallisuuden tutkija, tohtori ja dosentti Yrjö O i n o n e n — tuttu Kallionkin lukijakunnalle, — joka omilla erikoisaloillaan tunnettiin ja tunnustettiin lahjakkaaksi mieheksi ja tosi humanistiksi, kirjoitti johtamansa Eino Leinon Seuran kirjallisessa lehdessä Ajan Kirjassa mielenkiintoisen vastineen nuoren polven kirjallisuusarvostelijain, viisautieteen maistereitten Leo Tiaisen ja Kai Laitisen puheenvuorojen johdosta. Kysymys on siinä runoudesta yleensä, mitoista erikseen. Tohtorin kirjoitus jo alkaakin herttaisen satiirisesti hänen huomauttaessaan, että jos nämä arvon herrat näkevät suurta runoutta tai muuta taidetta siellä, missä hän ei näe, niin ei sille voi mitään, sillä »Kokonaisuuteen katsoen on kysymys siitä, että he uskovat jonkin sellaisen elävän vuosisatoja, jonka minä puolestani uskon vanhenevan sukupolvessa.» Ja sitten hieman myöhemmin mennään asian ytimeen, muutokysymyksiin. Modernistithan julistavat »irti muodosta» (Oinosen mukaan mm. Laitinen), johon Oinonen huomauttaa, että »formalismi» on sana, jolla on tietty kielteinen tunnesävy ja että jos sen jätämme pois, tässä on kysymys vain kahdesta eri kiintopisteestä, kumouksellisuudesta ja pyrkimyksestä muotoon. »Muoto on aina jossakin mielessä side ja jokainen muodon hylkääminen on sen siteestä vapautumista. »Taide pyrkii aina muotoon. Muodoista vapautuminen merkitsee vain vapautumista luoda uusia muotoja.» Tämä on totista totta ja muutenhan runoudessa jouduttaisiinkin anarkismiin, kuten kyllä eräät »lukulaiset» jos muutkin muotisellaiset ovat jouduttaneet. Sillä todellinen vapaamittainen runous ei ole muodotonta eikä soinnutonta, vaan mitä suurimmassa määrin kurinalaista, sidottuakin tavallaan, väittäisin.

Ystävämme Pentti K. Vilppula, runoilija ja monipuolisuusmies, opintorahastoajatuksen isä, todisti minulle kerran varsin johdonmukaisesti, että ei yksinkertaisesti olekaan olemassa mitään ns. vapaata mitta. Kaikessa runossa on mitta, rytmi — ero on muodollista, formaalista laatua. Jos hra Vilppula kajoaisikin kysymykseen ja alustaisi keskustelun jatkon!

Valokuva tästä Albert Edelfeltin maankuulusta — voisimme kai sanoa: yli Fenno-Skandian kuulusta — maalauksesta »Kuningatar Blanka» (kuvanäyte muuten maisteri Lauri Merikallion suurta suosiota saavutta-neesta opastuskirjasta »Runon veräjälle», joka kesällä ilmestyi) liittyy kirjoittajan mielestä sopivasti riimi-pakinaan. Niinkuin riimi antaa runolle eräänlaisen silauksen, niin on tuo tunnettu Blanka-runo lainannut rytminsä tälle tasapainoiselle mestariteokselle.

Kun nämä arvon esteetikot, yksi siis keskipolvea, yksi nuoria ja yksi siltä väliltä, joutuvat »päätömäksi Nummeksi» mainittuun Lassi Nummeen (obs. se »Kuvan» novelli!), nuorukaiseen, jota yleensä kirjallisessa keskustelussa nykyisin ei ole

helppo sivuuttaa, joutuvat he oikeastaan luonnostaan runomittakysymykseen ja muuhun sellaiseen. Nuorta Nummea ovat osaksi mainostaneet kovasti omana miehenään juuri nuo kaikkein eniten »muodotomuutta» julistelleet modernistit, joista äsken oli puhe. No, Nummi kuuluu modernisteihin ja hän käyttää vapaata mitta, mutta riimi ja musikaalisuus on hänellä veressä (oletteko, hyvät lukijat, tutustuneet »Vuoripaimen»-sikerimään!), »vanhaan tapaan» soivassa on hänen voimansa. »Ei voida lausua epäonnistuneempaa ajatusta, kuin että häntä aikansa seuraamisen nimessä vaadittaisiin luopumaan riimillisestä runoudesta», lausuu tri Oinonen.

Riimin puolesta — muodon puolesta!

Ja vielä: mikä loistava näkymä avautuukaan eteemme seuraavaan riiminpuoltolauseeseen syventyessämme: »Uudessa on paljon järjestyntä rytmiä. Juna jyskyttää runojalkoja, laiva ja auto jyskyttävät runojalkoja, rakennukset puhuvat selvälinjaisesta metriikasta ja monumentaalisuudesta, ikkunariveissä on tiukan tahdin poljento, Tehtaan piippu ja siitä nouseva savu: mikä klassillisen yksinkertainen kontrasti liikkumatonta voimaa ja vapaata keveyttä. Vaatiikohan se ilmaisukseen mitatonta runoa.»

Se siitä.

Panu

Albert Edelfelt: Kuningatar Blanka (Kuvanäyte »Runon veräjälle»-teoksesta).